

Toespraak Remco Reiding

Directeur Stichting Sovjet Ereveld

9 april 2025

Op 27 september 1941 kwam op de veelosplaats van station Amersfoort een trein met Sovjetsoldaten aan. In de maanden die volgden, werden zij beestachtig behandeld. Ze stierven aan honger, ziekte en mishandeling in Kamp Amersfoort. De kamparts vond het een goed idee om van twee gestorven Sovjetsoldaten de hoofden te laten afsnijden, hun schedels te laten uitkoken en in zijn werkkamer te plaatsen. Op 9 april 1942 werden de laatste nog in leven zijnde 77 Sovjetsoldaten gefusilleerd.

De nazi's pakten niet alleen hun leven maar ook hun identiteit af. Ze liggen tot de dag van vandaag als onbekenden begraven op het Sovjet Ereveld.

Dat we nog altijd niet weten wie die arme jongens zijn die zo ver van huis op vreselijke wijze om het leven werden gebracht door een misdadig regime dat hen niet als mensen behandelde, is ons een doorn in het oog. Zonder naam op hun stenen, zonder hen als mens te kunnen herdenken, hebben de nazi's in feite moreel toch nog gewonnen. Zo voelt het althans. Daarom hebben we altijd alles in het werk gesteld om hun identiteit te achterhalen en/of te laten vaststellen.

Op basis van archiefonderzoek valt ons inziens aan te tonen dat met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid Ilsja Machametov uit Kazachstan en Rajim Salomov uit Oezbekistan tot deze groep naamloze soldaten behoren. Maar alleen dna-onderzoek kan uitwijzen of dat echt zo is.

We hebben toch besloten op zoek te gaan naar hun families, al is het maar omdat de autoriteiten erop wezen dat zonder vergelijkend dna-materiaal van mogelijke nabestaanden exhumatie en dna-onderzoek niet gaat plaatsvinden.

Op bezoek bij de families Salomov in Oezbekistan en Machametov in Kazachstan stond ons een ongekend welkom te wachten. Niet alleen de hele familie van de soldaat, niet alleen het hele dorp, nee, de hele omgeving was uitgelopen om ons te ontvangen. Het was alsof we de soldaat bijna 80 jaar na de oorlog alsnog thuisbrachten.

En we brachten niet alleen de vader van Modjangoel en de oom van Sjerali thuis, we brachten “een” vader / “een” oom thuis. Het had ieders vader of oom kunnen zijn en iedereen leek het te voelen alsof het ‘hun’ vader of oom betrof.

Want bijna elke familie in Oezbekistan en Kazachstan en al die andere toenmalige Sovjetrepublieken brachten de grootste offers in de strijd tegen nazi-Duitsland. Bijna elke familie moest na de oorlog verder zonder een grootvader, vader, zoon, oom, broer of neef.

Ook aan al die mensen zijn we moreel verplicht ons te blijven inspannen voor de identificatie van de soldaten die op het Sovjet Ereveld nog altijd naamloos rusten. Modjangoel – de dochter van IIsja – stierf afgelopen januari, maar haar dna is veiliggesteld. Net als dna van Sjerali, de neef van Salomov. In de hoop dat de autoriteiten toch nog te bewegen zijn om middels dna-onderzoek de soldaten op het Ereveld te identificeren. En van tot steen geworden onbekenden weer mensen met een naam en een gezicht te maken.